

ایران

بر سر دو راهی پذیرش یا عدم پذیرش استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی

با این حال، بسیاری معتقدند که به خاطر گوناگونی برداشت‌ها، ارزش‌ها و اعتقادات، پذیرش استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی اساساً گمراه‌کننده است (تقوی، ۱۳۶۳). این دیدگاه‌های متفاوت باعث شده تا در حال حاضر، پذیرش یا عدم پذیرش استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی به عنوان استانداردهای ملی در ایران، به موضوعی بحث‌برانگیز تبدیل شود. گرچه در ایران از استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی به عنوان الگو در تدوین استانداردهای ملی استفاده شده، ولی برنامه مشخصی برای پذیرش این استانداردها، وجود ندارد. از این رو، در این مقاله به انگیزه‌ها، دلایل، مزایا و معایب، موانع و چالش‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای پذیرش یا عدم پذیرش استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی به عنوان استانداردهای ملی، در قالب دیدگاه‌های دو گروه موافقان و مخالفان پرداخته شده است. در نهایت، با توجه به این دیدگاه‌ها و شرایط موجود، پذیرش یا عدم پذیرش استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی به عنوان استانداردهای ملی در ایران مورد بررسی قرار گرفته و پیشنهادها و راهکارهایی برای رفع موانع موجود، ارائه شده است.

امروزه مسئله پذیرش استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی در کشورها به طور روز افزونی از نظر تئوری پیچیده، اما از نظر عملی ممکن شده است. به طوری که استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی در کشورهای اروپایی از سال ۲۰۰۵ اجرایی شده و قرار است از سال ۲۰۱۴ در ایالات متحده آمریکا هم الزامی شود (کیم، ۲۰۱۳ و اسمیت، ۲۰۰۸). پذیرش استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی بنا به دلایل گوناگونی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. دلیل اول اینکه، توسعه سریع بازارهای سرمایه بین‌المللی باعث شده تا نقش بازارهای مالی برجسته و نحوه افشای اطلاعات به بازار، مساله اساسی در اطمینان از کارایی بازار تلقی شود. دلیل دوم، رشد روزافزون شرکت‌های چند ملیتی است و این موضوع ایجاب می‌کند تا مجموعه‌ای از استانداردهای جهانی تدوین شده و از این طریق اطلاعات متحدالشکل و قابل اتکا به بازار ارائه شود. در نهایت، باید این نکته را اذعان کرد که فعالیت سرمایه‌گذاران حقوقی و موسسات مالی، روز به روز بین‌المللی‌تر می‌شود و حضور آنها در شرکت‌های پذیرفته شده محلی، آنها را مجبور به بهره‌گیری از حسابداری براساس قواعد جهانی می‌کند. (دینگ و همکاران، ۲۰۰۴).

محمد حسین ستایش

استادیار حسابداری
دانشگاه شیراز

محمد محمدیان

دانشجوی دکتری حسابداری
دانشگاه شیراز

زیب مفتری

دانشجوی دکتری حسابداری
دانشگاه شیراز

بازار

اردیبهشت ماه ۱۳۹۳
شماره ۱۱۱

مشکلات محیطی و تفاوت در آئین، تاریخ، دین و فرهنگ، اقتصاد سیاسی، دیدگاه پست‌مدرن و اجتناب و گریز از تسلط سیستم‌های مالی انگلوساکسونی به دلیل غرور ملی، مالیات (سجادی، ۱۳۹۱)، نیاز به هزینه و زمان کافی جهت آموزش ناشران صورت‌های مالی، سهامداران و حساب‌برسان (انجمن حسابداری ژاپن، ۲۰۰۹)، تغییر عمده در سود گزارش شده بر اساس استانداردهای بین‌المللی گزارش‌گرایی مالی نسبت به اصول پذیرفته شده حسابداری آمریکا، اصول محور بودن این استانداردها که با قضاوت بالایی همراه است، هزینه و پیچیدگی انتقال استانداردها به کشور (رحمانی، ۱۳۸۹)، عدم انعطاف‌پذیری، قوانین و مقررات متفاوت در کشورها، نامناسب بودن شرایط اقتصادی، مذهب، عدم حفظ منافع همه گروه‌ها، شرایط محیطی و فرهنگی هر کشور (زف، ۲۰۱۲)، نبود شرایط مناسب برای به‌کارگیری ارزش منصفانه، کم‌توجهی به شرکت‌های کوچک و متوسط، کاهش رقابت در تدوین استانداردها، سیاسی بودن فرایند تدوین استانداردها.

ایران بر سر دو راهی

با وجود اینکه بسیاری از کشورها، موضع خود را در خصوص پذیرش یا عدم‌پذیرش استانداردهای بین‌المللی گزارش‌گرایی مالی معین کرده‌اند، در ایران برنامه‌ای مشخص برای به‌کارگیری استانداردهای بین‌المللی اعلام نشده است. با این حال، سازمان بورس و اوراق بهادار درصدد است هرچه زودتر کاربرد استانداردهای بین‌المللی گزارش‌گرایی مالی را عملیاتی کند. سازمان حسابرسی نیز گام‌های لازم در این رابطه برداشته است و تنها منتظر مصوبه مجمع عمومی سازمان است. از این رو، به نظر می‌رسد هنوز ایران بر سر دوراهی قرار گرفته است. شاید دلیل اصلی آن روشن نبودن دلایل موافقان و مخالفان پذیرش این استانداردها باشد. با بررسی دلایل دو گروه موافقان و مخالفان و ارزیابی شرایط محیطی ایران، می‌توان مهمترین عوامل مخالفت پذیرش این استانداردها را غرور ملی و وجود مقررات گوناگون به دلیل شرایط دولتی بودن اقتصاد و ناکارا بودن بازارهای مالی (یکی از دلایل عدم به‌کارگیری ارزش منصفانه) و کلیدی‌ترین عوامل موافقت را الزام به تغییر در فرایند فعالیت‌های اقتصادی و به دنبال آن بهبود بازارهای مالی و تسهیل تجارت و سرمایه‌گذاری نام برد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

موافقان به دنبال تغییر و تحول در سیستم‌ها و ساختار نظام حسابداری خود هستند و لازم آن را توسعه و بهبود بازارهای مالی و نظام اقتصادی خود می‌دانند. در عوض، مخالفان بیشتر معایب و چالش‌ها را به صورت ابزاری نشدنی بیان می‌کنند و معتقدند شرایط و ابزارهای لازم به منظور پذیرش و پیاده‌سازی این استانداردها در کشورشان وجود ندارد. پیشنهاد می‌شود تا ایران نیز همانند بسیاری از کشورها، استانداردهای بین‌المللی گزارش‌گرایی مالی را بپذیرد؛ چرا که این امر منجر به ورود سرمایه به کشور و در نتیجه، بهبود وضعیت نظام اقتصادی و بازارهای مالی می‌شود. از سوی دیگر، عدم پذیرش استانداردهای بین‌المللی می‌تواند مخاطرات جدی برای تجارت بین‌المللی، جذب سرمایه خارجی و افزایش ریسک کشور شود. پیشنهاد می‌شود تا برای پذیرش استانداردهای بین‌المللی گزارش‌گرایی مالی در ایران مراحل زیر پیموده شود: بررسی‌های تخصصی و عملیاتی، مطالعه و سنجش میزان آمادگی دولت، شرکت‌ها و حساب‌برسان در پذیرش این استانداردها، برنامه‌ریزی جامع جهت پیاده‌سازی، تشکیل کارگروه، آموزش‌های کاربردی، شناسایی زیر ساخت‌ها، فراهم کردن زمینه‌های اجرایی، اجرای آزمایشی برای شرکت‌های داوطلب بورسی.

*منابع مقاله در دفتر ماهنامه بورس موجود است

انگیزه‌های پذیرش

اگرچه تمامی گروه‌هایی که برای پذیرش استانداردهای بین‌المللی گزارش‌گرایی مالی تلاش می‌کنند این کار را در سطح جهانی مطلوب می‌دانند، اما انگیزه تلاش‌هایشان ممکن است متفاوت باشد. سازمان‌های ملی یا بین‌المللی که به کار تهیه و تدوین استانداردهای حسابداری اشتغال دارند، مسئله پذیرش استانداردهای بین‌المللی گزارش‌گرایی مالی را وسیله‌ای برای مقایسه‌پذیری گزارش‌های مالی شرکت‌های بین‌المللی می‌دانند (زف، ۲۰۱۲). سازمان‌های حرفه‌ای حسابداری، بیشتر نیاز به حفظ استانداردهای اخلاق حرفه‌ای و اعتبار حرفه را در نظر دارند و مسایل یکپارختی و قابلیت اعتماد اطلاعات مالی نیز از نظر آنان مسایل مهمی به شمار می‌رود. استانداردهای بین‌المللی گزارش‌گرایی مالی برای شرکت‌ها وسیله‌ای برای تسهیل تجارت بین‌المللی به خصوص در زمینه نقل و انتقالات سرمایه و افزایش قابلیت اعتماد اطلاعات حسابداری به عنوان پایه و اساس برای تصمیم‌ها در رابطه با سرمایه‌گذاری خارجی تلقی می‌شود. سازمان ملل متحد از منظر ارزیابی و اثر عملیات شرکت‌های چندملیتی به مسئله پذیرش استانداردهای بین‌المللی گزارش‌گرایی مالی علاقه‌مند

است (ساموئل و اولیگا، ۱۹۸۲). سایر گروه‌ها نیز ممکن است به دلایل دیگر به پذیرش استانداردهای بین‌المللی گزارش‌گرایی مالی علاقه نشان دهند. به عنوان مثال، اتحادیه اروپا و سازمان توسعه و هم‌انگیزی اقتصادی برای ارزیابی پروژه‌ها و اعطای وام، بورس‌های خارجی به منظور پذیرش و عرضه سهام شرکت‌ها از سرتاسر دنیا و در نهایت سرمایه‌گذاران خارجی برای درک بهتر از صورت‌های مالی کشورهای مختلف و امکان مقایسه آنها بدون صرف هزینه و زمان زیاد، نیاز به یک معیار مشترک و هم‌انگیزی یعنی استانداردهای بین‌المللی گزارش‌گرایی مالی دارند (رحمانی، ۱۳۸۹).

موافقان

موافقان پذیرش استانداردهای بین‌المللی گزارش‌گرایی مالی، دیدگاه‌های خود را به طرق گوناگون (اهمیت، اهداف، منافع، مزایا، فرصت‌ها و دلایل) بیان کرده‌اند: جهانی شدن اقتصاد، ظهور سازمان‌ها و اتحادیه‌های جهانی (نظیر اتحادیه‌های اروپا، سازمان تجارت جهانی، نفتا و اپک)، روند روبه رشد نوآوری‌ها در مبادلات تجاری بین‌المللی، گسترش و پیچیدگی مبادلات در بازارهای جهانی، افزایش مقایسه‌پذیری، افزایش کارایی بازارهای بین‌المللی (کیم، ۲۰۱۳ و مهمان و همکاران، ۱۳۹۰)، ایجاد اطلاعات مربوط برای انتقال صحیح سرمایه‌گذاری، پیشرفت اقتصادی و اجتماعی، کاهش ریسک ارزیابی شده کشورها، رقابت اقتصادی سالم و مناسب برای جذب سرمایه، مبارزه با دامپینگ، کاهش هزینه سرمایه، کارایی تخصیص سرمایه، امکان انتقال سرمایه در سطح بین‌المللی، کاهش عدم تقارن اطلاعاتی، گسترش عملیات بین‌المللی و فرامرزی شرکت‌ها، بین‌المللی شدن بازارهای مالی (رحمانی، ۱۳۸۹)، افزایش کیفیت حساب‌رسی (بال، ۲۰۰۶). جلوگیری از بروز بحران‌های مالی و اقتصادی (زف، ۲۰۱۲)، دقت و جامعیت بیشتر نسبت به استانداردهای ملی، کاهش ریسک سرمایه‌گذاران (فروغی، ۱۳۸۸)، صرفه‌جویی در زمان و هزینه و آموزش، آموزش حسابداری با تأکید بر درک اقتصادی (کارمونا و ترومبتا، ۲۰۱۰).

مخالفان

مخالفان پذیرش استانداردهای بین‌المللی گزارش‌گرایی مالی، دیدگاه‌های خود را به طرق گوناگون (موانع، معایب، تهدیدها، چالش‌ها و دلایل) بیان کرده‌اند: نیازهای اطلاعاتی متفاوت، دخالت دولت‌ها در اقتصاد، سیاست‌های دستوری در مورد گزارش‌گرایی مالی، سیستم‌های قانونی خاص مثل قوانین اوراق بهادار، عمق بازار مالی و ساختار آن، اندازه شرکت و حاکمیت شرکتی (بال، ۲۰۰۶)،